

СОХРАНЕНИЕ ПСИХИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ КАК УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Осуществлен анализ исследований по проблеме сохранения психического здоровья воспитателя дошкольного образовательного учреждения. Охарактеризованы основные показатели психического здоровья. Выделены направления решения проблемы гармонизации личности педагога.

Ключевые слова: психическое здоровье, воспитатель дошкольного учреждения, психическое равновесие, эмоциональная сфера, гармонизация личности.

S. Titarenko

PRESERVING PRESCHOOL TEACHERS' MENTAL HEALTH AS A CONDITION FOR SUCCESSFUL PROFESSIONAL ACTIVITY

The analysis of researches on the problem of preserving preschool teachers' mental health is carried out. Key indicators of mental health are characterized. The trends of solving the problem of harmonizing teacher's individuality are determined.

Keywords: mental health, preschool teacher, mental balance, emotional sphere, personality harmonization.

УДК 378.048.2:378.14

Я. В. Павлов

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ ДО МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розкрито загальні питання організації та проведення педагогічного експерименту, обґрунтовано шляхи практичної реалізації запропонованих педагогічних умов розвитку готовності правоохоронця до миротворчої діяльності, проаналізовано результати експериментальної роботи.

Ключові слова: готовність, миротворча діяльність, експеримент, правоохоронець.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Розвиток готовності до миротворчої діяльності офіцерів був та залишається актуальним напрямом дослідження і проявляється у необхідності удосконалення технологій, методик підготовки до виконання миротворчих завдань з урахуванням досвіду попередніх миротворчих контингентів [1, с. 45; 2 та інші].

Відповідно до нормативно-правових актів [3; 4] представники військових формувань та правоохоронних органів виконують службово-бойові завдання у міжнародних миротворчих операціях. За результатами проведених опитувань цих категорій осіб встановлено наявність загрози виникнення конфліктів між військовослужбовцями – представниками різних держав-учасниць Організації Об'єднаних Націй (ООН). Основними причинами виникнення таких конфліктів є: відсутність у правоохоронців (військовослужбовців) знань про етичні норми поведінки і культуру народів, представники яких беруть участь у миротворчих операціях, та держави, на території якої проводиться сама операція; гендерна нерівність, до якої ставлення у різних країнах неоднакове; недостатній рівень підготовки правоохоронців (військовослужбовців) з питань міжкультурної комунікації.

Загрози виникнення конфліктів між військовослужбовцями за певних умов можуть перерости у небезпеку. Це явище особливо небезпечне під час виконання службово-бойових завдань і може призвести до таких наслідків, як: невиконання службово-бойових завдань; втрата особового складу миротворчого підрозділу; зниження довіри до місії та до держав-

учасниць, від яких сформовані миротворчі підрозділи; депортація особового складу миротворчих підрозділів.

З урахуванням викладеного вище доцільно вдосконалити науково-методичний підхід до визначення компетенцій та умов для формування відповідних компетентностей успішної миротворчої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень окресленого напрямку слід звернути увагу на праці Ю. М. Захарчишиної, яка досліджувала педагогічні умови підготовки офіцерів Збройних Сил України до соціокультурної діяльності в миротворчих місіях [5], та В. С. Хацановського, який визначив методичну систему підготовки особового складу Збройних Сил України до миротворчої діяльності [6]. Проте на основі аналізу наукових праць можна зробити висновок, що серед них немає досліджень, спрямованих на вирішення такого важливого завдання, як запобігання та ліквідація конфліктів між правоохоронцями (військовослужбовцями), які беруть участь у міжнародних миротворчих операціях.

У попередніх статтях нами відображено комунікативні моделі запобігання та усунення міжкультурних конфліктів в діяльності сил охорони правопорядку [7], запропоновано педагогічні умови формування та розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності [8], обґрунтовано необхідність удосконалення системи професійної підготовки військових формувань та правоохоронних органів [9].

Метою статті є експериментальна перевірка педагогічних умов формування та розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні уточнено критерії та показники, за допомогою яких визначається рівень розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності, а саме: мотиваційний критерій (зацікавленість миротворчою діяльністю в умовах навчання; мотивація професійного зростання в службово-бойовій діяльності; розвиток сформованих професійних якостей особистості миротворця (гуманність, толерантність, відповідальність, спостережливість, оптимізм, інтуїція, мужність, сміливість, психоемоційна стійкість, фізична підготовленість, здатність до швидкої реакції); змістовий критерій засвоєння професійно-значущих знань (загальнонаукових, загальнокультурних, психологічних, спеціальних); сформованість основних спеціальних миротворчих умінь (діагностичних, орієнтаційно-прогностичних, конструктивно-проектувальних, організаційних, комунікативних) і практичних навичок; аналітико-оцінний критерій (здатність до самоаналізу, самооцінювання, саморегуляції, самовдосконалення, саморозвитку в умовах службово-бойової діяльності).

На підставі теоретичного аналізу, згідно з обраними критеріями і показниками, виокремлено такі рівні розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності, а саме: початковий, достатній, високий.

Експериментальна робота проводилась на базі Національної академії Національної гвардії України (м. Харків) та на базі факультету підготовки фахівців для Національної гвардії України Національної академії внутрішніх справ (м. Київ). Вона була проведена в три етапи: (теоретико-пошуковий (2012-2013 рр.), дослідно-експериментальний (2013-2015 рр.), завершальний (2015-2016 рр.). Експериментом було охоплено 259 курсантів (з Національної академії Національної гвардії України – 210 осіб; з факультету підготовки фахівців для Національної гвардії України Національної академії внутрішніх справ – 49 осіб) (табл. 1).

Педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) відбувався у звичайних умовах, не порушуючи логіки й ходу навчально-виховного процесу. Згідно з програмою експерименту було утворено експериментальну групу (по одній (першій) групі за кожним напрямом (спеціалізацією) підготовки, що в загальній чисельності склало 158 курсантів), у якій були реалізовані запропоновані педагогічні умови, та контрольну групу (друга та третя групи за напрямами підготовки, що в загальній чисельності склало 101 курсант), де навчальна діяльність здійснювалася традиційно.

Процес реалізації педагогічних умов складався з трьох етапів, які були між собою логічно пов'язані й підпорядковані загальній меті.

Чисельність правоохоронців, які брали участь у експерименті

Шифр та найменування галузі знань	Код та найменування напрямку підготовки	Чисельність курсантів у навчальних групах			Загальна чисельність курсантів за напрямом підготовки
		I	II	III	
0203 Гуманітарні науки	6.020303 Філологія	25	-	-	25
0306 Менеджмент і адміністрування	6.030601 Менеджмент	18	-	-	18
0505 Машинобудування та матеріалообробка	6.050502 Інженерна механіка	13	-	-	13
0701 Транспорт і транспортна інфраструктура	6.070106 Автомобільний транспорт	17	17	-	34
1601 Військові науки, національна безпека, безпека державного кордону	6.160101 Військове управління	22	22	29	73
	6.160101 Військове управління (спеціалізація "Управління діями підрозділів спеціального призначення")	29	-	-	29
	6.160101 Військове управління (спеціалізація "Управління діями підрозділів із засобами зв'язку")	18	-	-	18
0304 Право	6.030401 Правознавство	16	17	16	49
<i>Всього</i>		<i>158</i>	<i>56</i>	<i>45</i>	<i>259</i>

Підготовчий етап реалізації педагогічних умов розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності був спрямований на обґрунтування педагогічних умов процесу розвитку необхідних компетентностей. Цей етап передбачав вирішення наступних завдань: модифікація чинних програм навчальних дисциплін; підготовка інтегрованих навчально-методичних комплексів до навчальних дисциплін, що вміщували типові матеріали; розробка і коригування планів проведення громадської та культурно-виховної роботи.

Завдання другого етапу реалізації педагогічних умов розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності: розвиток і поглиблення інтересу і ціннісного ставлення до ліквідації міжнародних збройних конфліктів, формування особистісних і професійних якостей миротворця. Також розвиток і поглиблення професійно-значущих знань, основних спеціальних миротворчих умінь, навичок, здатності оцінювати й аналізувати власну професійну діяльність, здатність до саморегуляції, самовдосконалення, саморозвитку в процесі службово-бойової діяльності.

Усвідомленню значущості необхідних компетентностей, позитивного ставлення й стійкого інтересу до питань миротворчої діяльності у курсантів експериментальної групи сприяло: залучення до навчального матеріалу цікавих фактів з історії виникнення миротворчих підрозділів, передовий досвід роботи зарубіжних країн та України і досвіду підготовки миротворців у сучасних умовах; ознайомлення курсантів із найважливішими проблемами

миротворчої діяльності; демонстрація документальних, науково-популярних фільмів, презентацій і оперативних відеосюжетів про ліквідацію міжнародних збройних конфліктів тощо.

Закріпленню зацікавленості слухачів професійними проблемами, формуванню ціннісного ставлення до ліквідації надзвичайних ситуацій, розвитку якостей професійно-компетентного миротворця сприяли: зустрічі та бесіди з учасниками бойових дій, що викликало неабиякий інтерес до професійної діяльності, сприяло підвищенню мотивації до розвитку необхідних компетентностей. Основними засобами досягнення поставленої мети були заняття.

Метою третього етапу, аналітичного, є подальший розвиток структурних компонентів необхідних компетентностей. Особлива увага приділялася розвитку рефлексійно-оцінного компонента.

Статистичний аналіз отриманих експериментальних даних проведено непараметричним методом. Силу впливу запропонованих педагогічних умов на розвиток компонентів необхідних компетентностей правоохоронців для успішної миротворчої діяльності в обох групах оцінювали за допомогою критерію χ^2 .

Доведено, що реалізація запропонованих педагогічних умов в експериментальній групі забезпечила сформованість усіх компонентів необхідних компетентностей миротворця.

Експериментальна робота позитивно вплинула на підвищення інтересу правоохоронців до миротворчої діяльності; розвитку стійких особистісних і професійних якостей; підвищенню рівня знань, умінь і практичних навичок професійного характеру; активізації рефлексійної діяльності; прагнення до професійного росту; здатність до саморегуляції, самовдосконалення і саморозвитку. Зазначено, що ці зміни більшою мірою відбулися у курсантів експериментальної групи порівняно з контрольною групою, і ці зміни є статистично достовірними. Це вказує на взаємозв'язок означених етапів розвитку необхідних компетентностей миротворця, їх взаємодоповнення й необхідність одночасної реалізації в навчально-виховному процесі.

Результати діагностування рівнів готовності правоохоронців до миротворчої діяльності експериментальної та контрольної груп представлено на рис. 1.

Доведено, що в результаті проведеної експериментальної роботи збільшилась кількість курсантів із високим рівнем сформованості необхідних компетентностей в експериментальній групі на 18,4 %, тоді як у контрольній на 1,0 %, із достатнім рівнем в експериментальній групі зменшилась на 15,2 %, тоді як у контрольній зменшилась на 2,0 %, а також зменшилась кількість слухачів із початковим рівнем в експериментальній групі на 3,2 %, а у контрольній було збільшення – на 1,0 % (зміни статистично значущі при $p < 0,05$).

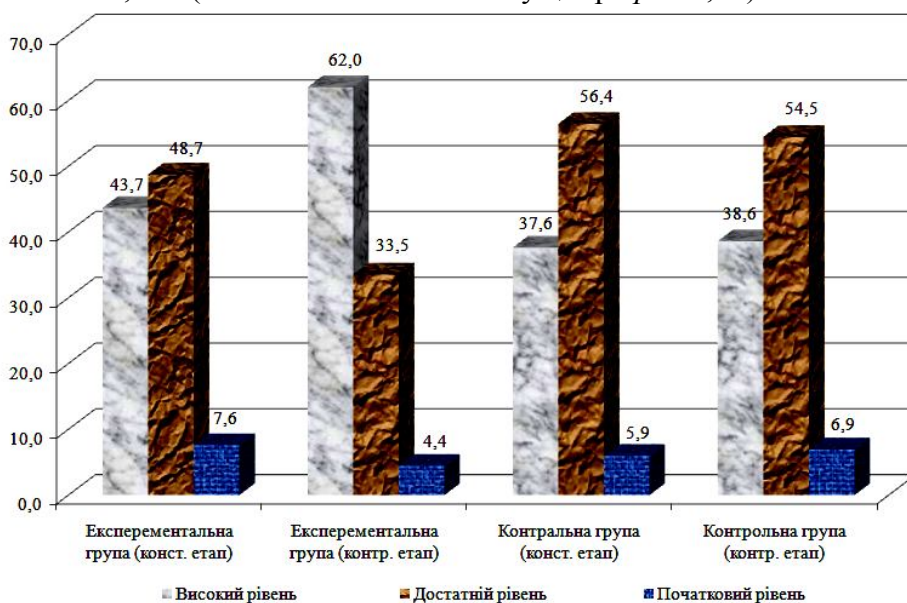

Рис. 1. Динаміка рівнів розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності експериментальної та контрольної груп

Отже, отримані результати є достовірними і дають підстави вважати, що запропоновані педагогічні умови розвитку готовності офіцерів МВС України до миротворчої діяльності у системі післядипломної освіти будуть ефективними.

Висновки.

1. Уточнено критерії й відповідні їм показники розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності, а саме: мотиваційний критерій (зацікавленість миротворчою діяльністю в умовах навчання; мотивація професійного зростання в службово-бойовій діяльності; розвиток сформованих професійних якостей особистості миротворця (гуманність, толерантність, відповідальність, спостережливість, оптимізм, інтуїція, мужність, сміливість, психоемоційна стійкість, фізична підготовленість, здатність до швидкої реакції); змістовий критерій засвоєння професійно-значущих знань (загальнонаукових, загальнокультурних, психологічних, спеціальних); сформованість основних спеціальних миротворчих умінь (діагностичних, орієнтаційно-прогностичних, конструктивно-проектувальних, організаційних, комунікативних) і практичних навичок; аналітико-оцінний критерій (здатність до самоаналізу, самооцінювання, саморегуляції, самовдосконалення, саморозвитку в умовах службово-бойової діяльності). Обґрунтовано рівні розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності: високий, достатній і початковий.

2. Теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності, у якій виокремлено такі взаємопов'язані блоки: організаційно-цільовий (охоплює мету; нормативне забезпечення: нормативно-правові акти, що регламентують післядипломну освіту офіцерів МВС України; наукове забезпечення: методологічні підходи – системний, компетентнісний, гуманістичний, аксіологічний, особистісно-орієнтований; дидактичні принципи – науковості, гуманізації, динамізму, зв'язку теорії з практикою); змістовно-діяльнісний (полягає в тому, що зміст післядипломної освіти офіцерів МВС має бути спрямований на розвиток мотиваційно-ціннісного, когнітивно-операційного і рефлексійно-оцінного структурних компонентів) і результативний (показує успішність функціонування запропонованих педагогічних умов та їх зв'язок із визначеними критеріями, показниками і рівнями розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності).

3. Здійснено експериментальну перевірку реалізації педагогічних умов розвитку готовності правоохоронців України до миротворчої діяльності, аналіз результатів якої підтвердив її правомірність і достатність. Так, високий і початковий рівні готовності офіцерів МВС України до миротворчої діяльності виявили 62 % і 4,4 % курсантів відповідно, а до експерименту ці показники становили 43,7 % і 7,6 %. Це пояснюється тим, що педагогічні умови розвитку готовності правоохоронців до миротворчої діяльності дає можливість вирішувати сукупність завдань для виховання всебічно і гармонійно розвиненої особистості правоохоронця з сформованими необхідними компетентностями для успішної миротворчої діяльності.

Виявлено, що експериментальна робота позитивно вплинула на такі показники розвитку компетентностей правоохоронців, як: інтерес і ціннісне ставлення до ліквідації міжнародних збройних конфліктів; сформованість професійних і особистісних якостей правоохоронця; розвиток системи професійних знань, спеціальних умінь і практичних навичок; здатність адекватно аналізувати і оцінювати власну професійну діяльність.

Проблема розвитку готовності офіцерів МВС України до миротворчої діяльності у системі післядипломної освіти цим дослідженням не вичерпується. Подальшими перспективними напрямками дослідження є питання розвитку готовності офіцерів МВС України до миротворчої діяльності у системі післядипломної освіти, використовуючи дистанційне навчання.

Список використаних джерел

1. Кожевніков В. М. Особливості підготовки до виконання миротворчих завдань у складі багатонаціональних миротворчих сил [Текст] / В. М. Кожевніков // Військово-науковий вісник. – 2012. – № 18. – С. 35–46.

2. Каленський А. А. Принципи та методи підготовки миротворчих контингентів і миротворчого персоналу сил [Електронний ресурс] / А. А. Каленський // Вісник Національної академії оборони України. – 2010. – № 1 (14). – Режим доступу : http://elibrary.nubip.edu.ua/5916/1/%D0%90._Kalensky_NAOU.pdf

3. Про Основні напрями зовнішньої політики України [Електронний ресурс] : Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993 р. № 3360-XII : за станом на 08 груд. 2015 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12> (дата звернення : 08.12.15). – Назва з екрану.

4. Про участь України в міжнародних миротворчих операціях [Текст] : Закон України від 23.04.1999 р. № 613-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22-23. – С. 202.

5. Захарчишина Ю. М. Педагогічні умови підготовки офіцерів Збройних Сил України до соціокультурної діяльності в миротворчих місіях [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Ю. М. Захарчишина; Житомир. держ. ун-т імені Івана Франка. – Житомир, 2011. – 22 с.

6. Хацановський В. С. Методична система підготовки особового складу Збройних Сил України до миротворчої діяльності [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. С. Хацановський; Національна академія Держ. прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2010. – 20 с.

7. Павлов Я. В. Комунікативні моделі запобігання та усунення міжкультурних конфліктів в діяльності сил охорони правопорядку / Я. В. Павлов // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2011. – № 1–2 (10–11). – С. 79–82.

8. Формирование у граждан готовности к военной службе и к выполнению служебно-боевых задач в условиях глобализации [Текст] / М. М. Медвидь, В. М. Демянишин, Е. С. Яковенко, Я. В. Павлов // ძალადსაზოგადოება (ისტორია, თეორია, პრაქტიკა) [Влада і суспільство (історія, теорія, практика)]. – 2014. – № 2 (30). – С. 48–60.

9. Медвидь М. М. Обґрунтування необхідності підготовки консультантів з питань міжкультурної комунікації та удосконалення системи професійної підготовки військових формувань [Текст] / М. М. Медвидь, Я. В. Павлов // Теорія та методика навчання та виховання. – 2013. – Вип. 34. – С. 70-79.

Я. В. Павлов

РЕЗУЛЬТАТЫ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ ПРОВЕРКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ ПРАВООХРАНИТЕЛЯ К МИРОТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Раскрыты общие вопросы организации и проведения педагогического эксперимента, обоснованы пути практической реализации предложенных педагогических условий развития готовности правоохранителя к миротворческой деятельности, проанализированы результаты экспериментальной работы.

Ключевые слова: готовность, миротворческая деятельность, эксперимент, правоохранитель.

Ya. Pavlov

RESULTS OF EXPERIMENTAL VERIFICATION EFFICIENCY OF FORMATION OF READINESS GUARDIANS TO PEACEKEEPING ACTIVITY

Described the general questions of organization and realization pedagogical experiment, reasonably practical ways of implementing the proposed pedagogical conditions developing guardian readiness to peacekeeping activity, analyzed the results of experimental work.

Keywords: readiness, peacekeeping activity, experiment, guardian.